

До реєстр. № 10334 від 12.12.2023

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 9 лютого 2024 року (протокол № 99), розглянув проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" щодо забезпечення майнових прав та спадкових прав на майно громадян, місцем проживання яких була тимчасово окупована територія України або територія, на яких ведуться бойові дії в умовах воєнного стану, реєстр. № 10334 від 12.12.2023, поданий народним депутатом України Морозом В.В. та іншими народними депутатами України (далі – законопроект).

Відповідно до пояснювальної записки метою законопроекту є сприяння належному оформленню майнових прав та спадкових прав на майно громадян, місцем проживання яких була тимчасово окупована територія України або територія, на якій ведуться бойові дії в умовах воєнного стану, починаючи з моменту запровадження воєнного стану в країні.

Для досягнення поставленої цілі проектом Закону пропонується внести зміни до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», відповідно до яких передбачається наступне:

- дата початку і дата завершення тимчасової окупації територій, визнаних тимчасово окупованими в умовах воєнного стану, визначаються у Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої Російською Федерацією території України, у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

- тимчасово окупованою територією, зокрема, визначається інша сухопутна територія України, внутрішні морські води і територіальне море України, визнані в умовах воєнного стану тимчасово окупованими, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої

Російською Федерацією території України у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

- в умовах воєнного стану рішенням Кабінету Міністрів України положення статей 11 (щодо гарантування права власності та правовий режим майна на тимчасово окупованій території) та 11¹ (щодо забезпечення реалізації права на спадкування) можуть бути поширені також на території, на яких ведуться бойові дії, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої Російською Федерацією території України.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу визнав положення законопроекту такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету ухвалив рішення, що законопроект не має впливу на показники бюджету.

Міністерство фінансів України, в межах своєї компетенції, не має зауважень до законопроекту.

Водночас Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі - ГНЕУ) висловлює до законопроекту низку суттєвих зауважень. Зазначає, що у самому проекті немає положень, які б безпосередньо стосувалися забезпечення майнових прав та спадкових прав на майно громадян, місцем проживання яких була тимчасово окупована територія України або територія, на якій ведуться бойові дії в умовах воєнного стану. Натомість у проекті пропонується вирішити питання визначення вказаних територій. У висновку ГНЕУ вказується, що чинне положення закону, згідно з яким зазначені питання визначаються у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, виглядає більш оптимальним. Такий підхід враховує, що згідно із статтею 113 Конституції України саме Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади, а також те, що Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, що, в свою чергу, у разі реорганізації центральних органів виконавчої влади дозволить вирішувати зазначені питання більш оперативно – на рівні підзаконного нормативно-правового акту без внесення змін до Закону.

Під час обговорення законопроекту народні депутати України – члени Комітету також звернули увагу на наступне:

1. Для реалізації основної мети законопроекту ініціаторами пропонується доповнити абзац другий частини першої статті 11¹ Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» додатковим формулюванням щодо можливості поширення положень цієї статті також на території, на яких ведуться бойові дії. Водночас 8 листопада 2023 року Верховною Радою України було прийнято

Закон України № 3449-IX (дата набрання чинності – 30.01.2024), відповідно до якого статтю 11¹ Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» викладено у новій редакції, в якій відсутній відповідний абзац і яка складається лише з одного речення. Таким чином, доповнення абзацу другої частини першої статті 11¹ запропонованим у законопроекті формулюванням не є можливим.

До прийняття парламентом Закону України № 3449-IX стаття 11¹ складалась із п'яти частин, в яких були визначені особливості реалізації права на спадкування майна, що знаходиться на тимчасово окупованій території. В той же час враховуючи, що із набранням вказаним законом чинності 30.01.2024 всі ці положення були виключені із Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», запропонована у законопроекті ініціатива щодо поширення положень цієї статті на території, на яких ведуться бойові дії, втратила актуальність, оскільки жодних інших положень, окрім відсильної норми, ця стаття нині не має.

2. Чинною редакцією статті 11¹ Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» передбачено, що особливості реалізації права на спадкування щодо тимчасово окупованої території регулюються Цивільним кодексом України". При цьому 8 листопада 2023 року Верховною Радою України також було прийнято Закон України № 3450-IX (дата набрання чинності – 30.01.2024), відповідно до якого до Прикінцевих та перехідних положень Цивільного Кодексу України було внесено норму, згідно з якою у період дії воєнного стану та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування *у випадку, якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або тимчасово окупована Російською Федерацією територія, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення своїх повноважень органами державної влади у повному обсязі*, документи щодо оформлення спадщини в межах спадкової справи подаються нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини. Враховуючи зазначене, питання щодо оформлення спадщини на територіях, на яких ведуться бойові дії, вже законодавчо врегульоване.

3. Запропоновані авторами зміни до статті 11 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», яка стосується гарантування права власності, щодо поширення її норм на території, на яких ведуться бойові дії, виглядають нелогічними у статті під назвою *«Гарантування права власності та правовий режим майна на тимчасово окупованій території»*. Вбачається, що для реалізації відповідної мети ініціатори повинні внести комплексні зміни, які, у тому числі, передбачатимуть зміну назви статті 11, визначення у Законі територій, на яких ведуться бойові дії, та взагалі поширення його норм на такі

території, оскільки станом на даний час Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» має визначення лише тимчасово окупованих Російською Федерацією територій України і навіть із своєї назви Закон передбачає врегулювання питань виключно щодо тимчасово окупованих територій.

Враховуючи зазначене та з урахуванням всіх наявних до законопроекту зауважень, Комітет ухвалив рішення:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" щодо забезпечення майнових прав та спадкових прав на майно громадян, місцем проживання яких була тимчасово окупована територія України або територія, на яких ведуться бойові дії в умовах воєнного стану, реєстр. № 10334 від 12.12.2023, поданий народним депутатом України Морозом В.В. та іншими народними депутатами України, за наслідками розгляду в першому читанні відхилити.

2. Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з цього питання визначити народного депутата України - голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Голова Комітету

А. ЗАДОРЖНИЙ

